

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Кафедра практичного мовознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри
практичного мовознавства
 Н. А. Цимбал
“27” серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВВЗ.3.15 КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність: 013 Початкова освіта

(шифр і назва напрямку підготовки/спеціальності)

Освітньо-професійна програма: Початкова освіта. Дошкільна освіта

(назва освітньої програми)

Факультет/інститут початкової освіти

(назва факультету/інституту)

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Культура мовлення» для студентів спеціальності 013 Початкова освіта

Розробник: кандидат філологічних наук, професор Цимбал Наталія Андріївна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичного мовознавства

Протокол № 1 від 27 серпня 2019 року

Завідувач кафедри практичного мовознавства

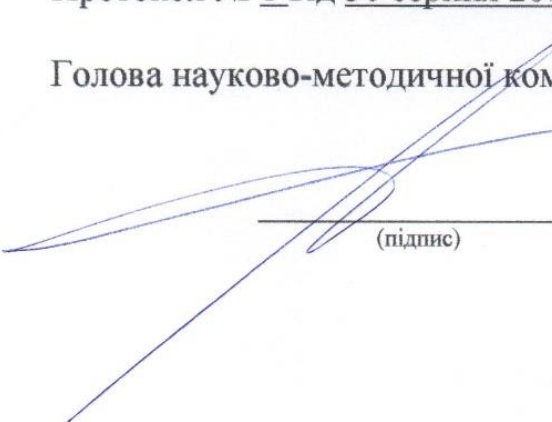

_____
(підпис)

(Цимбал Н. А.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету початкової освіти

Протокол № 1 від 30 серпня 2019 року

Голова науково-методичної комісії факультету початкової освіти

_____
(підпис)

(Ящук О. М.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>01 Освіта</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність <u>013 Початкова освіта</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й–3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	4-й–5-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		30 год.	62 год.
		Індивідуальні завдання:	
30 год.	16 год.		
Вид контролю:			
екзамен	екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 22/78

для заочної форми навчання – 13/87

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу. Формування у студентів таких компетентностей:

ЗК 4. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різними стилями мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК 6. Етична. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики.

Очікуванні результати навчання:

ПРН 13. Здійснювати комунікацію, орієнтуючись на стилі мовленнєвого спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач.

ПРН 14. Прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу початкової школи (або дітьми раннього і дошкільного віку) на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету.

ПРН 15. Використовувати сучасні засоби комунікації задля підвищення рівня професійної культури майбутнього педагога.

3. Мова навчання:

Мова навчання : українська

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ. Соціолінгвістичний аспект культури мовлення

Тема 1. *Культура мовлення як предмет вивчення: історія та сучасний стан*

Аспекти культури мовлення. Напрями розвитку культури мовлення як мовознавчої дисципліни. Мова і мовлення. Культура мови і культура мовлення.

Тема 2. *Мовна норма, її кодифікація*

Мовна норма - основне категорійне поняття культури мовлення. Ознаки норми літературної мови. Типологія мовних норм. Критерії норми літературної мови. Кодифікація мовних норм. Генеза сучасних проблем нормалізації та кодифікації української мови.

Тема 3. *Соціальний аспект культури мовлення*

Мовна політика і мовна ситуація в Україні. Мовна інтерференція, її причини і наслідки. Комунікативний кодекс (етнічні, етнолінгвістичні та соціолінгвістичні параметри), міжкультурна комунікація. Гендерні аспекти спілкування.

Змістовий модуль 2. Комунікативний аспект культури мовлення

Тема 4. *Культура розмовного мовлення*

Поняття про кодифіковане розмовне мовлення, загальна характеристика комунікації. Прагматика розмовного мовлення. Комінікативні наміри, мовленнєві стратегії, тактики і прийоми. Комунікативні невдачі.

Тема 5. *Культура писемного мовлення*

Особливості книжно-писемних стилів. Текстові норми офіційно-ділового та наукового стилів. Редагування текстів як засіб підвищення культури мовлення, редакторський аналіз. Методика літературного редагування. Робота з довідковими джерелами, основи документознавства. Поняття лінгвістичної експертизи.

Тема 6. *Культура дискусивно-полемічної мови*

Поняття суперечки (спору). Історія і сучасний стан проблеми, класифікація суперечок. Суперечка (спір) як форма організації спілкування. Тактики і стратегії в суперечках. Слухання. Аргументація.

Тема 7. *Культура мовлення в засобах масової інформації*

Загальна характеристика засобів масової комунікації. Інформаційне поле та інформаційна норма в ЗМІ. Прагматика дискурсу ЗМІ. Виразальні засоби в мові ЗМІ. Тенденції розвитку сучасного спілкування.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Соціолінгвістичний аспект культури мовлення												
Тема 1. Культура мовлення як предмет вивчення: історія та сучасний стан	8	2	2	–	–	4	12	2	2	–	–	8
Тема 2. Мовна норма, її кодифікація	10	2	2	–	–	6	12	2	2	–	–	8
Тема 3. Соціальний аспект культури мовлення	8	2	2	–	–	4	14	2	2	–	–	10
Разом за змістовим модулем 1	26	6	6	–	–	14	38	6	6	–	–	26
Змістовий модуль 2. Комунікативний аспект культури мовлення												
Тема 4. Культура розмовного мовлення	8	2	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8
Тема 5. Культура писемного мовлення.	10	4	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8
Тема 6. Культура дискусивно- полемічної мови	8	2	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8
Тема 7. Культура мовлення в засобах масової інформації	8	2	2	–	–	4	12	–	–	–	–	12
Разом за змістовим модулем 2	34	10	8	–	–	16	36	–	–	–	–	26
Усього годин	60	16	14	–	–	30	74	6	6	–	–	62
Модуль 2												
ІНДЗ	30	–	–	–	30	–	16	–	–	–	16	–
Усього годин	90	16	14	–	30	30	90	6	6	–	16	62

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Культура мовлення як предмет вивчення: історія та сучасний стан.	2	2
2.	Мовна норма, її кодифікація.	2	2
3.	Соціальний аспект культури мовлення.	2	2
4.	Культура розмовного мовлення.	2	
5.	Культура писемного мовлення.	2	
6.	Культура дискусивно-полемічної мови.	2	
7.	Підсумкова контрольна робота.	2	
Усього		14	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	денна форма
Конспектування наукових статей з проблем культури мовлення:			
1.	Масенко. Л. Соціорівні української мови в комунікативному просторі сучасного міста // Дивослово. - 2011. - № 6. - С. 34 - 37.	2	8
2.	Масенко. Л. Суржик у сучасній художній літературі // Дивослово. - 2011. - № 4. - С. 25 - 30.	4	8
3.	Задорожний В. Про деякі усталені традиції в українському правописі // Дивослово. - 2011. - № 1. - С. 33 - 39.	2	4
4.	Іраклій Є. Іншомовний молодіжний сленг: історія і сучасність // Дивослово. - 2012. - № 12. - С. 35 - 37.	4	4
5.	Тоцька Н. Засоби милозвучності української мови // Дивослово. - 2012. - № 12. - С. 38 - 42.	4	8
6.	Селігей П. Мовна свідомість - шанобливе ставлення до мови // Дивослово. - 2012. - № 7. - С. 40 - 44.	4	8
7.	Тищенко О. Мова інтернет-спілкування: стиль, норма, освіта // Дивослово. - 2011. - № 12. - С. 35 - 40.	4	6
8.	Задорожний В. Словесні покручі на тлі живої української мови // Дивослово. - 2012. - № 3. - С. 58 - 61.	2	6
9.	Городенська К. Нові явища та процеси в українському словотворенні на тлі словотвірних норм // Дивослово. - 2013. - № 6. - С. 34 - 37.	2	6
10.	Ющук І. Рідна мова й інтелект // Дивослово. - 2013. - № 10. - С. 8 - 12.	2	4
Разом		30	62

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (обов'язкове для виконання)

Підготовка мультимедійної презентації на одну із заданих тем:

1. Культура мовлення вчителя.
2. Лексичні норми української мови (проблемні положення).
3. Орфоепічні норми української мови.
4. Морфологічні норми української мови (проблемні положення).
5. Синтаксичні норми української мови (проблемні положення).
6. Характеристика виражальних засобів наукового стилю української мови.
7. Характеристика виражальних засобів художнього стилю української мови (лексичний рівень).
8. Молодіжний сленг української мови.
9. Мова сучасної реклами.
10. Висвітлення проблем культури мовлення на сторінках журналів "Дивослово", "Урок української".
11. Методика підготовки і проведення диспуту.
12. Мовний етикет.
13. Проблеми унормування української правописної системи в кін. ХХ- на поч. ХХІ ст.
14. Функціонування синонімів у різних стилях української мови.
15. Характеристика виражальних засобів офіційно-ділового стилю української мови.
16. Стиль і мовний рівень публічного виступу.
17. Проблеми формування і розвитку української наукової термінології.
18. Сучасна мовна ситуація в Україні.
19. Культура мовлення у ЗМІ.
20. Сучасна мовна політика в Україні.
21. Роль художнього слова у розвитку мови.
22. Культура усного мовлення.

9. Методи навчання

Словесні (розповідь, бесіда, лекція тощо), наочні (ілюстрація, демонстрація тощо), практичні методи, репродуктивний метод, частково-пошуковий метод, метод проблемного навчання, самостійна робота студентів, розв'язування творчих завдань, інтерактивні методи навчання, рольові ігри, аудиторні практикуми тощо.

10. Методи контролю

Усне опитування, письмове тестування, захист ІНДЗ, написання есе, перевірка виконання самостійної роботи, підготовка та захист реферату,

моделювання ситуації, критичний аналіз ситуації, письмове міркування, залік.

11. Критерії оцінювання результатів навчання.

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за націон. системою	Рейтинг
A	Відмінно – відмінне виконання можливе з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	82-89
C	Добре – правильна робота з певною кількістю помилок	4	75-81
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю помилок	3	69-74
E	Достатньо - виконання задовольняє мінімальні критерії	3	60-68
FX	Незадовільно – потрібно доопрацювати на перездачу	2	35-59
F	Незадовільно – обов’язковий повторний курс	2	1-34

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійне оцінювання								Модуль 2 (ІНДЗ)	Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	CP	30	20	100
5	5	5	5	5	5	5	15			

Поточне тестування та самостійне оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Інтерактивний комплекс навчально- методичного забезпечення дисципліни, ілюстративні матеріали, нормативні документи, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації, тестові завдання.

14. Рекомендована література

Основна

1. Микитюк О.Р. Культура мовлення: особливості, завдання, цікавинки: Навчальний посібник. 2-ге вид, зі змінами та доп. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. - 236 с.

2. Пасинок В.Г. Основи культури мовлення. Навч. посібн. - К.: «Видавництво “Центр учбової літератури”», 2012. - 184 с.

3. Тележкіна О.О. Основи культури мовлення: навч. посібник. - Х. Видавництво НФаУ, 2013. - 88 с.

Допоміжна

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. - Львів: Світ, 1990. - 231 с.

2. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. - Львів: Світ, 2003. - 234 с.

3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. - К: Видавничий центр «Академія», 2004. - 342 с.

4. Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення: Навчальний посібник / Т.Б. Гриценко. - К.: ЦНЛ, 2005. - 533 с.

5. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч.посібник. - К.:Ліра -К, 2007. - 240 с.

6. Пазяк О.М., Кисіль Г.Г. Українська мова і культура мовлення. -К.: Вища школа, 1995. - 238 с.

7. Пентиліук М.І. Культура мови і стилістика. -К.: Вежа, 1994. - 240 с.

8. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. - 2-ге вид., стереотип. - К.: Либідь, 2001. - 240 с.

9. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. -Л.: СПОЛОМ, 2001. - 224 с.

10. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; [ред.: Є. І. Мазніченко та ін.]. - Київ: Наук. думка,

15. Інформаційні ресурси

Словники

1. Ганич Д.І., Олійник С.І. Русско-украинский и украинско-русский словарь. — К., 1990.
2. Ганич Д.І., Олійник С.І. Словник лінгвістичних термінів. — К., 1985.
3. Головащук І.С. Словник-довідник з правопису та слововживання. - К., 1989.
4. Головащук І.С. Російсько-український словник сталих словосполучень. - К., 2001.
5. Головащук І.С. Складні випадки наголошення. Словник-довідник. — К., 2001.
6. Головащук І.С. Словник наголосів. — К., 2000.
7. Головащук І.С. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. — К., 1995.
8. Єрмоленко С.Я. Новий російсько-українській словник-довідник. — К., 1999.
9. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. — К.: Видавництво «Українська книга», 2004.
10. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. — Львів: БаК, 2006.
11. Олійник О., Сидоренко М.М. Російсько-український словник наукової термінології. — К., 1994.
12. Олійник О., Сидоренко М.М. Українсько-російський і російсько-український тлумачний словник. — К., 1991.
13. Орфографічний словник української мови / Уклад. Головащук І.С. — К., 1994.
14. Орфоепічний словник української мови. — К., 1995.
15. Російсько-український словник: Сфера ділового спілкування / За ред. Тараненко А.А. — К., 1996.
16. Російсько-український фразеологічний словник: Фразеологія ділової мови / Уклад. Підмогильний В., Плужник Є. — К., 1993.
17. Словник іншомовних слів. / За ред. О.Мельничука. — К., 1985.
18. Словник скорочень української мови. — К., 1982.
19. Словник труднощів української мови / За ред. Єрмоленко С.Я. — К., 1989.
20. Словник української мови: У 11 т. — К., 1971 — 1981.
21. Словник-довідник з культури української мови / Д.Гринчишин, А. Капелюшний, О.Сербенська, З.Терлак. — К.: Знання, 2006.
22. Словник-довідник труднощів української мови. — К., 1992.

23. Тараненко А.А., Брицын В.М. Русско-украинский словарь для деловых людей. — К., 1992.

24. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)/ Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. — К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.

25. Український орфографічний словник: Близько 165 тис.слів / За ред. В.М.Русанівського — К.: Довіра, 2006.

16. Інтернет-ресурси

1. www.litopys.org.ua
2. www.mova.info
3. www.novamova.com.ua
4. www.pereklad.kiev.ua
5. www.pravopys.net
6. www.r2u.org.ua